

28.8.2020

KUNTIEN HARKINNANVARAISEN VALTIONOSUUDEN KOROTUKSEN HAKEMINEN VUONNA 2020

KUNTA: Ristijärven kunta

YHTEYSHENKILÖ (NIMI, SÄHKÖPOSTI JA PUHELINNUMERO):

Petteri Seppänen, petteri.seppanen(at)ristijarvi.fi, puh. 044 7159300

HAETTAVA SUMMA, 723 000 €:

**JOS ON SAATU HARKINNANVARAISTA KOROTUSTA VUONNA 2019, NIIN SEN
KÄYTTÖTARKOITUS OLI:**

1. Sisäilmaongelmaiset kiinteistöt; Yhden sisäilmaongelmaisen asuin kerrostalon saneeraus 600 000 euroa v. 2019 ja 200 000 euroa v. 2020. Alkuvuoden remontissa tyhjillään olleen asuin kerrostalon ylläpitokustannuksia aiheutui n. 20 000 euroa. Korjaus valmistui kesäkuussa 2020. Alaskirjauksia tyhjillään olevista rakennuksista ei ole tehty, koska vuoden 2019 tulos oli alijäämäinen.
2. Velkaantumisen ehkäiseminen, johtuen sote -menojen kasvusta ja varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen lisähenkilökunnan palkkaamisesta. Kunnalle tuli lisämaksua vuoden 2018 sote -menoissa 400 000 euroa, joka katettiin velkarahalla v. 2019. Vuoden 2019 tilinpäätöksen jälkeen kunnalle tuli lisämaksua 340 500 euroa, joka on maksussa elokuussa 2020.
3. Lisääntyneet perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen menot 60 000 euroa toteutuivat henkilökunnan palkkakuluissa.
4. Lisääntyvät vuokramenot ja pienenevät vuokratulot; Väistötilojen vuokrat toteutuivat vuonna 2019. Vuonna 2020 päästiin pois väistötiloista ja uusi päiväkotikiinteistö saatiin käyttöön. Vuokramenot kasvoivat päiväkodin osalta 85 000 e/vuosi. Alkuvuodesta 2020 (tammi-kesäkuu) aiheutui väistötilojen vuokrista vielä kuluja n. 10 000 euron edestä.

5. Digitalisaatio, sähköinen asiointi, talous- ja henkilöstöhallinto; hanke tahe -palvelujen osalta saatiin loppuun, mutta jatkuu edelleen ICT- ja tietoliikennepalvelujen osalta. Tahe -palveluiden siirtoprojektin kertaluonteinen kustannus siirtyi vuodelle 2020.

Harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta saatiin vuonna 2019 180 000 euroa, mikä osaltaan paransi tulosta, joka jäi 42 000 euroa alijäämäiseksi.

HAKEMUS:

1. KUNNAN YKSILÖIDYT TALOUSVAIKEUDET, JOIHIN HAETAAN HARKINNANVARAISTA VALTIONOSUUDEN KOROTUSTA SEKÄ PERUSTELUT, JOTKA OSOITTAVAT EM. VAIKEUDET POIKKEUKSELLISIKSI TAI TILAPÄISIKSI. LISÄKSI YKSILÖITYNÄ TALOUSVAIKUTUSTEN AJANKOHTA JA EUROMÄÄRÄINEN VAIKUTUS KUNNAN TALOUTEEN. KORONAKRIISIN AIHEUTTAMAT KUSTANNUKSET JA TULONMENETYKSET ERITELTYINÄ KOHDASSA A:

A: Koronakriisin vuoksi kunnassa suljettiin kunnan omistaman Osuuskunta Seniorisillan hallinnassa oleva Monitoimikeskus Virtaala (liikuntasali, uima-allasosasto ja kuntosali). Tulon menetyksiä tulee maaliskuu - elokuulta 10 000 euroa, joista kunta on maksanut avustuksena 8 000 euroa. Päivähoidon maksuosuuksia jäi saamatta n. 7 500 euroa, kun osa vanhemmista hoitivat lapsensa kotona. Vanhan terveyskeskuksen ylläpito, joka poistui käytöstä maaliskuussa, on aiheuttanut ylläpitokuluja n. 30 000 euroa. Varautumisessa pahimpaan koronakriisiin, pidettiin vanhaa tk:ta mahdollisena varatilana muiden suunniteltujen tilojen lisäksi. Vanha tk puretaan loppuvuodesta 2020. Tilassa sijaitsevat kunnan ja soten tietoliikenne ja atk -yhteydet, mitkä nekin ovat edellyttäneet tilojen ylläpitämistä.

Suojavälineitä koronan varalle on hankittu 5 000 euron edestä, mutta hankinnat jatkuvat edelleen muun muassa ns. kansalaismaskien hankinta vähävaraisille arviolta 5 000 euroa. Koronasta aiheutuneita välittömiä menoja on yhteensä 57 500 euroa.

B: Sisäilmaongelmaiset kiinteistöt ja alaskirjaukset;

Vanha sisäilmaongelmien vuoksi tyhjillään oleva kunnantalo on edelleen purkamatta. Kunnantalossa sijaitsee myös johtokeskus. Rakennuksen tasearvo on 110 000 euroa. Purkukustannukset ovat arviolta 150 000 euroa. Kunnan arkisto sijaitsee vanhassa kunnantalossa. Arkiston käsittely ja siirtäminen edellyttää erityisiä toimenpiteitä; asiakirjojen käsittely, puhdistus, seulonta ja arkistointi. Tehtävä on toteutettava ostopalveluna, koska omat resurssit eivät tähän riitä. Arkiston seulonta- ja siirtokustannukset ovat arviolta n. 100 000 euron luokkaa. Lisäksi kunnassa on tyhjillään oleva vanha nuorisotalo, jonka purkukustannukset ovat arviolta 22 500 euroa. Sisäilmaongelmaisten kiinteistöjen ylläpito

aiheuttaa lämmitys- ym. kustannuksia (vanha kunnantalo 20 000 euroa, nuorisotalo 5 000 euroa ja Aholantie 30 puoli vuotta 15 000 euroa vuodessa, yhteensä 40 000 euroa).

Tilintarkastaja on kiinnittänyt huomiota myös Seniorpolis Oy:n osakkeiden arvoon. Yhtiöllä ei ole enää toimintaa. Yhtiön purkutappio on 100 000 euroa. Samaan aikaan on selvitetty Osuuskunta Seniorisillan toimintojen siirtämistä kunnan omaksi toiminnaksi. Osuuskunnan purkutappio on n. 30 000 euroa. Purkutappiota tulisi yhteensä 130 000 euroa ja lisäksi n. 10 000 euron kulut toimenpiteiden suorittamisesta.

Kunta on myymässä kunnan matkailun kehittämiseksi n. 9,6 hehtaarin järvenrantalilla sijaitsevan vuosikymmeniä toimineen leirintäalueen. Kaupasta aiheutuu taseesta alaskirjattavaa tappiota n. 70 000 euroa. Kunnan näkökannalta myynti on perusteltua sillä, että nyt vuokrattuna olevan alueen infra ja rakennukset vaativat tulevina vuosina mittavia peruskorjauksia ja kunnan toimialaan ei kuulu kilpailu vapaille markkinoilla toimivien yritysten kanssa. Kaupan myötä tulevina vuosina kunta saa myydyin kohteen osalta lisää kiinteistöveroja.

C: Velkaantuminen

Vuonna 2018 Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän tilinpäätös ylitti 20 miljoonaa euroa kuntien sopiman maksuosuuden (talousarvio). Tästä aiheutui Ristijärven kunnalle 400 000 euron lisämaksu. Vuosi 2019 päättyi sote -menojen osalta niin ikään alijäämäisenä 15,2 me, josta kunnalle aiheutui 340 500 euron lisämaksu. Sote -menojen osalta tämä vuosi toteutuu arviolta 12 me euroa alijäämäisenä. Tästä on odotettavissa noin 300 000 euron lisämaksu vuonna 2021. Kunnan talousarviossa ei ole varauduttu soten talousarviolylyksiin. Riskinä soten taloudessa on vielä Soten ns. palkkaharmonisointi, joka toteutuessaan tuonee miljoonien lisämaksun Kainuun kunnille.

Kolmen peräkkäisen vuoden sote -kustannusten kasvun vuoksi kunta velkaantuu vuosina 2019 -2021 1 000 000 euroa lisää, koska nämä lisämenot on katettava lainarahalla. Lisäksi asuin kerrostalo (Aholantie 30) remontin investointikustannuksesta kohdistui v. 2019 600 000 euroa ja v. 2020 200 000 euroa. Asukasta kohden laskettu lainamäärä v. 2019 oli kunnan osalta 4053 €/asukas ja konsernin osalta 7130 €/asukas.

Kun vielä otetaan huomioon ensi vuoden arvioidut verotulot ja valtionosuudet, joita tämän vuoden osuuskien osalta vastaavasti ensi vuonna vähennetään, jatkuu kunnan velkaantuminen.

D: Verotulojen ja valtionosuuksien muutos

Kunnan väkiluku pienenee ja sitä myötä verotulot ja valtionosuudet. Vuodelle 2020 myönnetty lisät verotulojen maksun lykkäysmenettely, kuntakompensaatio (koronatuki) 126 000 euroa,

vähennetään vuoden 2021 valtionosuudesta 132 000 eurolla. Hallituksen neljännessä lisätalousarviossa kunta sai valtion osuuden ja yhteisöveron lisäystä 260 000 euroa. Ennakkolaskelman kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta ja veromenetysten korvauksista vuodelle 2021 osoittaa niiden vähenevän 310 000 euroa. Vuodesta 2021 tulee todella vaikea talousarviovuosi.

Talousarvio vuodelle 2020 on ollut lähtötilanteessa alijäämäinen 400 000 euroa. Vuoden 2020 kunnallisverokertymän ennustetaan laskevan 5,7 %, mikä on 386 000 euroa vähemmän edellisvuoteen verrattuna. Talousarvioon kirjattuja verotuloja tulee kuntaliiton ennusteen mukaan 185 000 euroa vähemmän tänä vuonna. Vuoden 2020 talousarvion ennustetaan huomioden edellä mainitut lisäosuudet, muutokset ja soten tulossa oleva lisämaksu päätyvän noin 476 000 euroa alijäämäiseksi.

Kunnan tuloveroprosentti on 21,25. Yhtenä kriisikuntakriteerinä on tuloveroprosentti. Korotus mahdollisuus on 0,42. Puolen prosenttiyksikön vaikutus kunnan tuloverokertymään on noin 80 000 euroa. Veroprosentin korotuksella ei ole mahdollisuutta saada kunnan taloutta tasapainoon.

E: Digitalisaatio, sähköinen asiointi, talous- ja henkilöstöhallinto, ICT

Kuntia edellytetään siirtymään sähköiseen asiointiin. Kuntaan on hankittu vuoden 2020 aikana internetsivustojen päivitys, jolla toteutetaan EU:n saavutettavuusdirektiivin mukaiset vaatimukset. Tästä aiheutui kertaluonteisia kustannuksia 6000 euroa. Talous- ja henkilöstöhallinnon kehittämiseen liittyen kertaluonteinen toimintojen siirtokulu on 120 000 euroa, josta 87 800 euroa toteutui tammikuussa 2020. ICT -toimintojen ja tietoliikennejärjestelyjen osalta toimenpiteet ovat käynnissä parhaillaan ja toteutuvat tänä vuonna. Näistä ICT -palvelujen osalta aiheutuu kertaluonteisia siirtokustannuksia 20 000 euroa ja siirtoprojektin konsultointikuluja 6 000 euroa. Lisäksi käynnissä on intranetin hankinta ja tiedonhallintalain asettamien vaatimusten mukaisten toimenpiteiden toteuttaminen, joiden kustannukset ovat arviolta 50 000 euroa.

Talous- ja henkilöstöhallinnon ja ICT -palveluiden käyttökustannukset kasvavat vuonna 2020 ja siitä eteenpäin vuosittain uusien järjestelmien käyttöön oton myötä kaksinkertaisiksi nykyiseen verrattuna, noin 140 000 euroon vuodessa. Palveluilla edistetään ja toteutetaan vaatimusta kuntien digitalisaatioon. Tahe -palveluiden osalta muutoksella, automaatiolla ja tekoälyllä tavoitellaan säästöjä henkilötöiden osuuden vähenemisenä. Nykyiset järjestelmät sisältävät huomattavaa korjausvelkaa, josta päästään eroon uudistuksella.

Kunta on yhdessä muiden Kainuun kuntien kanssa hakenut digitalisaatioon tahe -palveluiden kehittämiseen valtiolta avustusta kahteen kertaan, muttei niitä ole myönnetty.

2. KUNNAN OMAT TOIMENPITEET POIKKEUKSELLISEN TAI TILAPÄISEN TALOUDELLISEN TILAN KORJAAMISEKSI (ESIM.: VEROPROSENTTI, TAKSAT, LAINOITUS TAI MENOSÄÄSTÖT):

A) JO TOTEUTETUT TOIMENPITEET:

Vuokratalon Aholantie 30 alaskirjauksilta vältyttiin, mutta saneeraus lisäsi investointimenoja v. 2019 600 000 euroa ja v. 2020 200 000 euroa.

Varhaiskasvatuksen opettajan irtisanouduttua kesällä 2020, tilalle ei palkata uutta henkilöä. Koulun perusopetuksesta väheni kesällä 2020 kaksi koulunkäynninohjaajaa. Syksyllä eläköityy yksi koulunkäynnin ohjaaja. Näiden tilalle ei palkata uusia henkilöitä. Perusopetuksen tuntikehystä pienennettiin. Erityisen tuen tarve varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa ei ole vähentynyt. Määräaikainen erityisluokanopettaja on palkattu lukuvuodeksi 2020- 2021.

B) TULOSSA OLEVAT JA PÄÄTETYT TOIMENPITEET:

Kunnassa laaditaan parhaillaan talouden tasapainottamisohjelmaa, joka hyväksytään valtuustossa joulukuussa. Kuntamaiseman selvitys osoittaa optimointikohteita varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa, kirjastotoimessa ja tilapalveluissa n. 500 000 euroa. Optimointiohjelman mukaiset toimenpiteet ovat jo osin toteutuneet kuluvan vuoden aikana henkilöstökuluissa varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa. Vähällä käytöllä ja tyhjillään olevien kiinteistöjen ylläpitokuluista on päästävä eroon. Vanha terveyskeskus puretaan, ja siitä aiheutuvat kiinteistön ylläpitokulut loppuvat. Saneerattu asuin kerrostalo on saatu käyttöön ja ylläpitokulut katetaan tältä osin vuokratuloilla.

Tavoite on saada kunnan talous tasapainoon talousarviovuonna 2021 ja suunnitteluvuosina 2022-2024.

Yhteenveto:

Ristijärven kunnan talouden tasapainottamisen sopeuttamistarve on kokonaisuudessaan noin 1 300 000 euroa. Kunta ei ole kyennyt sopeuttamaan talouttaan aiemman vuonna 2018 asetettujen säästövelvoitteiden osalta. Alijäämäkierteen (neljä peräkkäistä talousarviovuotta) ja lisävelkaantumisen katkaisemiseksi kunnassa laaditaan parhaillaan uutta talouden tasapainottamisohjelmaa, joka hyväksytään valtuustossa joulukuussa.

Suurimpana haasteena on sote -kuntayhtymän jo vuosien ajan tapahtunut alijäämän kattaminen lisärahoituksella. Kuntien maksuosuudet eivät ole riittäneet soten kulujen kattamiseen. Kunnan menoista reilusti yli puolet ovat sotemenoja. Kunnan oman talouden

tasapainottamis- ja sopeuttamistoimet ovat rajalliset. Sisäilmaongelmien vuoksi väistötiloissa toimiminen on aiheuttanut lisää kuluja. Käytöstä poistettujen rakennusten ylläpitokustannukset ja alijäämäkirjaukset vaikeuttavat myös talouden tasapainottamista.

Tämän hetken ennusteiden mukaan kunta ajautuu kriisikuntalistalle vuonna 2023 tai 2024. Harkinnanvaraisen valtionosuuden korotuksella ja talouden tasapainottamisohjelmalla on mahdollista saada kunnan talous tasapainoon suunnitteluvuosina ja välttyä kriisikuntamenettelyltä.

Näillä perusteilla kunta hakee harkinnanvaraisen valtionosuuden korotusta.

Erittely taloudellisia vaikeuksia aiheuttavista lisämenoista:

Koronasta aiheutuneet välittömät menot/tulojen väheneminen	57 500
Sisäilmaongelmaisten kiinteistöjen väistötilojen vuokrat	10 000
Sisäilmaongelmaisten kiinteistöjen ylläpitokulut	60 000
Perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen lisääntyneet hlöstömenot	20 000
Soten v. 2019 lisämaksuosuus (maksetaan 08/2020)	340 500
	217 000
Vanhan kunnantalon ja nuorisotalon purku	100 000
	85 000
Arkiston käsittely ja siirto	110 000
	70 000
Päiväkodin vuokra, pysyvä korotus	130 000
Taseen alaskirjaukset, sisäilmaongelmainen kunnantalo	165 000
Taseen alaskirjaus, Pirtin alueen kauppa	
Taseen alaskirjaus, Senioripolis Oy ja Ok Seniorisilta	1 365 000
Digitalisaatio ja talous- ja henkilöstöhallinnon järjestelmät, ICT	
-kertaluonteiset siirtokulut	
Yhteensä talouden tasapainottamisen tarve	

Josta välittömiä vaikeuksia aiheuttavia menoja v. 2020

Koronasta aiheutuneet välittömät menot/tulojen väheneminen	57 500
Sisäilmaongelmaisten kiinteistöjen väistötilojen vuokrat	10 000
Sisäilmaongelmaisten kiinteistöjen ylläpitokulut	60 000
Perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen lisääntyneet hlöstömenot	20 000
Soten v. 2019 lisämaksuosuus (maksetaan 08/2020)	340 500
	70 000
Taseen alaskirjaus, Pirtin alueen kauppa	165 000
Digitalisaatio ja talous- ja henkilöstöhallinnon järjestelmät, ict	
-kertaluonteiset siirtokulut	723 000
Yhteensä	

28.8.2020 Ristijärvellä

Petteri Seppänen

Kunnanjohtaja